

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 16. toukokuuta 2023
(OR. en)

9260/23

CULT 62
RELEX 580
JAI 601
COEST 308
ASIM 58
AUDIO 46
CIVCOM 123
COCON 32
COHAFA 50
COPS 238
IXIM 122
NDICI 12
PROCIV 28
VISA 99

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähettäjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Asia:	Neuvoston päätelmät vaarassa olevista ja muuttamaan joutuneista taiteilijoista

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä neuvoston istunnossaan (koulutus, nuoriso, kulttuuri ja urheilu) 16. toukokuuta 2023 hyväksymät päätelmät vaarassa olevista ja muuttamaan joutuneista taiteilijoista.

**NEUVOSTON PÄÄTELMÄT VAARASSA OLEVISTA JA MUUTTAMAAN
JOUTUNEISTA TAITEILIJOISTA**

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

TUNNUSTAA

1. maailmanlaajuisissa¹ ja alueellisissa² ihmisoikeussopimuksissa vahvistettujen luovien oikeuksien ja kulttuuristen oikeuksien merkityksen ihmisarvon, kulttuurisen monimuotoisuuden, moniarvoisuuden, demokratian ja kulttuurin itseisarvon säilyttämiselle,
2. taiteellisen ilmaisun vapautta käsittelevien kansainvälisten järjestöjen työn – niitä ovat muun muassa Unesco, jonka vuoden 2005 yleissopimuksessa tunnustetaan tarve toteuttaa toimenpiteitä kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemiseksi erityisesti tilanteissa, joissa niitä voi uhata katoaminen tai vakava heikentyminen³, sekä Euroopan neuvosto⁴, joka on julkaissut manifestin taiteen ja kulttuurin sananvapaudesta digitaalisella aikakaudella,

¹ Muun muassa ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, joka täyttää 75 vuotta vuonna 2023, ja sen 27 artikla tai taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 15 artikla.

² Muun muassa Euroopan unionin perusoikeuskirja.

³ Unescon vuoden 2005 yleissopimus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä.

⁴ Euroopan neuvosto on Euroopan ihmisoikeussopimuksen pohjalta julkaissut muun muassa raportin taiteellisesta vapaudesta sekä manifestin taiteen ja kulttuurin sananvapaudesta digitaalisella aikakaudella. Siinä todetaan muun muassa, että sananvapauden ja taiteellisen vapauden rajoitukset vaikuttavat koko yhteiskuntaan ja heikentävät sen moniarvoisuutta ja demokraattisen prosessin elinvoimaisuutta.

3. Eurooppa-neuvoston 15. joulukuuta 2022 ja 9. helmikuuta 2023 antamat päätelmät, joissa tuomitaan jälleen jyrkästi Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan, vahvistetaan unionin täysi tuki Ukrainan itsenäisyydelle, suvereniteetille ja alueelliselle koskemattomuudelle sen kansainvälisesti tunnustettujen rajojen sisällä⁵ ja vahvistetaan sitoumus tehostaa siirtymään joutuneiden henkilöiden tukemista⁶,
4. Euroopan parlamentin päätöslauselman solidaarisuudesta Ukrainaa kohtaan kulttuurialalla, jossa ilmaistaan vilpitön solidaarisuus taiteilijoita kohtaan⁷, koska taide ja kulttuuri ovat keskeisessä asemassa Ukrainan toipumisessa ja jälleenrakentamisessa, ja kiitetään erityisesti niiden ukrainalaisten taiteilijoiden ja luovan työn tekijöiden toimintaa, jotka ovat vastustaneet Venäjän hyökkäystä harjoittamalla taidettaan⁸,
5. EU:n kulttuurialan työsuunnitelman 2023–2026⁹, joka sisältää useita vaarassa oleviin¹⁰ ja muuttamaan joutuneisiin taiteilijoihin liittyviä toimia¹¹.

⁵ EUCO 34/22.

⁶ EUCO 1/23.

⁷ Ks. 'taiteilijoiden' määritelmä liitteessä II.

⁸ Euroopan parlamentin päätöslauselma 20. lokakuuta 2022 solidaarisuudesta Ukrainaa kohtaan kulttuurialalla ja yhteisestä hätäapumekanismista kulttuurialan elvyttämiseksi Euroopassa (2022/2759(RSP)).

⁹ Neuvoston päätöslauselma EU:n kulttuurialan työsuunnitelmasta 2023–2026 – EUVL C 466, 7.12.2022.

¹⁰ Ks. 'vaarassa olevien taiteilijoiden' määritelmä liitteessä II.

¹¹ Mm. toimia, jotka koskevat taiteellista vapautta, kulttuuriperinnön säilyttämistä ja paikallisten kulttuuri- ja luovien alojen voimaannuttamista Ukrainassa sekä kulttuurin ja kulttuurialan ammattilaisten roolia demokratian ja ihmisoikeuksien edistämässä ja puolustamisessa epävakaisissa olosuhteissa.

KATSOO SEURAAVAA:

6. taiteilijoilla on maailmanlaajuisesti tärkeä rooli yhteiskunnan ja yksilöiden elämässä, kehityksessä ja sietokyvyssä, ja heidän olisi voitava ylläpitää sitä säilyttäen samalla luovuuden ja sananvapauden,
7. taiteilijoita olisi sen vuoksi suojeltava voimassa olevien säännösten mukaisesti kaikenlaisilta uhkilta ja loukkauksilta, joita heihin kohdistuu taiteellisen työn vuoksi,
8. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on myös hyökkäys Ukrainan kulttuuri-identiteettiä vastaan, ja kulttuurinen ulottuvuus on tärkeä Ukrainalle annettavan tuen eri muodoissa.

sekä KOROSTAA

9. kaikkien taiteilijoiden, erityisesti naistaiteilijoiden, rohkeutta ja päättäväisyyttä heidän tuodessa äänensä esiin kulttuurin avulla edistääkseen oikeudenmukaisia ja rauhanomaisia yhteiskuntia, vapautta ja demokratiaa sekä vastustaessa sotaa, vainoa ja suvaitsemattomuutta,
10. maanpaossa olevien taiteilijoiden historiallista ja nykyistä merkittävää roolia rauhan, keskinäisen ymmärryksen, vapauden, demokratian ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistämisessä sekä sen merkitystä, että vaarassa oleville ja muuttamaan joutuneille taiteilijoille annetaan mahdollisuus jatkaa taiteellista työtään ja seurata meneillään olevia tapahtumia,
11. että maailmassa on maita, joissa taiteilijat eivät enää voi jatkaa taiteellista työtään turvallisesti ja joissa demokraattisia arvoja poljetaan tai ne kielletään, ja vaarassa ovat myös venäläiset ja valkovenäläiset taiteilijat, jotka kritisoivat hallintoa ja joutuvat sen vuoksi erityisen uhkailun ja vainon kohteeksi,
12. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on johtanut Ukrainan kansalaisten laajamittaiseen pakkomuuttoon ja humanitaariseen kriisiin, jollaista ei ole nähty Euroopassa toisen maailmansodan jälkeen, millä on ollut valtavia vaikutuksia muun muassa taiteilijoihin ja heidän sananvapauteensa; tämä on osoittanut entistä vahvemmin, että Euroopan on oltava valmis tarjoamaan tukea vaarassa oleville ja muuttamaan joutuneille taiteilijoille sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä asianmukaisten institutionaalisten ja oikeudellisten kehysten kautta.

PANEE TYYTYVÄISENÄ MERKILLE

13. EU:n ja sen jäsenvaltioiden toteuttamat toimenpiteet suojapaikkojen¹² tarjoamiseksi Venäjän Ukrainaan kohdistamaa hyökkäyssotaa pakeneville taiteilijoille sekä taideopiskelijoille ja riippumattomille toimittajille¹³ sekä Luova Eurooppa¹⁴ -ohjelman aloitteet sodan koettelemien ukrainalaisten taiteilijoiden tukemiseksi sekä Erasmus+ -ohjelman puitteissa toteutetut aloitteet ukrainalaisten taideopiskelijoiden tukemiseksi.

KEHOTTAJAA JÄSENVALTIOITA KAIKILLA ASIANMUKAISILLA TASOILLA JA ASIANMUKAISTEN INSTITUTIONAALISTEN JA OIKEUDELLISTEN PUITTEIDEN KAUTTA

14. harkitsemaan lisätoimenpiteitä, joilla parannetaan valmiuksia tarjota suojapaikkoja ja niin sanottuja turvakaupunkeja¹⁵ vaarassa oleville ja muuttamaan joutuneille taiteilijoille eri puolilta maailmaa, ja edistämään tällaisten taiteilijoiden verkostoitumista,
15. harkitsemaan tarvittaessa tavanomaisten taiteilijaresidenssien mukauttamista hätämajoituksiksi ottaen huomioon muun muassa Venäjän Ukrainaan kohdistamasta hyökkäyssodasta johtuvat vaarassa olevien ja muuttamaan joutuneiden taiteilijoiden tarpeet,
16. harkitsemaan pitkän aikavälin kokonaisvaltaisen lähestymistavan soveltamista ottaessaan vastaan vaarassa olevia ja muuttamaan joutuneita taiteilijoita ja heidän perheitään, täydentäen kiireellistä tarvetta luoda suojapaikka, jolla on edellytykset tulla osaksi paikallisyhteisöä ja kulttuurielämää ja pysyä taiteellisesti aktiivisena ja merkittävänä, sekä kannustaa vastaanottavan maan kielen oppimiseen.

¹² Ks. 'suojapaikan' määritelmä liitteessä II.

¹³ Ks. esimerkiksi neuvoston päätelmät (2022/C 245/04) toimittajien ja muiden media-alan ammattien suojelusta ja turvallisuudesta. Niissä esimerkiksi kehoitetaan jäsenvaltioita ja komissiota tukemaan erityisesti Ukrainan, Valko-Venäjän ja Venäjän federaation kaltaisista maista tulevia riippumattomia ja maanpaossa olevia toimittajia ja media-alan ammattilaisia.

¹⁴ Euroopan komissio, Tuki ukrainalaisille taiteilijoille, kulttuurialan ja luovien alojen ammattilaisille ja organisaatioille.

¹⁵ Ks. 'turvakaupunkien' määritelmä liitteessä II.

KEHOTTAJAA JÄSENVALTIOITA, EUROOPAN KOMISSIOTA SEKÄ UNIONIN
ULKOASIOIDEN JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN KORKEAA EDUSTAJAA¹⁶
TOIMIVALTAANSA KUULUVILLA ALOILLA JA ASIANMUKAISILLA TASOILLA

17. käymään vuoropuhelua ukrainalaisten kumppaneiden kanssa tavoista jatkaa Ukrainan kulttuuri- ja luovien alojen tukemista sekä kannustamaan Ukrainan kulttuurin edistämistä EU:ssa ukrainalaisten taiteilijoiden, myös vaarassa olevien ja muuttamaan joutuneiden taiteilijoiden, ja kulttuurijärjestöjen myötävaikutuksella, kunnioittaen täysin kulttuurialan riippumattomuutta ja monimuotoisuutta,
18. toteuttamaan kaikkien asiaankuuluvien kanavien kautta toimenpiteitä, joilla ylläpidetään ja suojellaan taiteellista vapautta ja taiteilijoiden oikeuksia maailmanlaajuisesti, myös oikeutta luoda ilman sensuuria tai pelottelua,
19. tukemaan edelleen EU:ssa taiteilijoita, jotka ovat vaarassa tai joutuneet muuttamaan sortohallintojen tai sodan, erityisesti Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan, vaikutusten tai vastustamisen vuoksi,
20. kuulemaan toimijoita, jotka osallistuvat suojapaikkojen tarjoamiseen vaarassa oleville ja muuttamaan joutuneille taiteilijoille, ennen vuoden 2005 Unescon yleissopimuksessa¹⁷ tarkoitettujen määräaikaissäraporttien julkaisemista ja käsittelemään tarvittaessa kysymystä vaarassa oleville ja muuttamaan joutuneille taiteilijoille tarkoitetuista suojapaikoista.

¹⁶ SEU 5 artiklassa vahvistettua toissijaisuusperiaatetta noudattaen.

¹⁷ Unescon vuoden 2005 yleissopimus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä, 9 artikla.

KEHOTTAÄ EUROOPAN KOMISSIOTA JA UNIONIN ULKOASIOIDEN JA
TURVALLISUUSPOLITIIKAN KORKEAA EDUSTAJAA

21. asettamaan saataville kattavan yleiskatsauksen, jossa esitetään ajantasaiset tiedot EU:n ja jäsenvaltioiden kahdenvälisestä avusta Ukrainalle kulttuurialalla ja luovilla aloilla sekä vaarassa olevista ja muuttamaan joutuneista ukrainalaisista taiteilijoista,
22. edistämään verkostoitumista ja tietojen, parhaiden käytäntöjen ja kokemusten vaihtoa jäsenvaltioiden ja vaarassa olevia ja muuttamaan joutuneita taiteilijoita tukevien valtiosta riippumattomien toimijoiden välillä,
23. tukemaan taiteellista vapautta koskevaa monialaista valtioiden rajat ylittävää poliittista yhteistyötä, muun muassa vaarassa olevia ja muuttamaan joutuneita taiteilijoita koskevia toimia, ottaen huomioon kokemukset, joita on saatu Luova Eurooppa -ohjelman hakemuspöytäkirjasta, joka koskee tukea siirtymään joutuneille ukrainalaisille sekä Ukrainan kulttuurialalle ja luoville aloille.

Lähteet

- Euroopan unionin perusoikeuskirja (2000/C 364/01)
- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan demokratiatoimintasuunnitelmasta (COM(2020) 790 final)
- Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi. Euroopan neuvoston sopimussarja 005, Euroopan neuvosto, 1950
- Neuvoston päätelmät toimittajien ja muiden media-alan ammattilaisten suojelusta ja turvallisuudesta – EUVL C 245, 28.6.2022, s. 5
- Neuvoston päätöslauselma EU:n kulttuurialan työsuunnitelmasta 2023–2026 – EUVL C 466, 7.12.2022, s. 1
- Euroopan neuvoston kulttuuriministerien konferenssin julistus ”Creating our future: creativity and cultural heritage as strategic resources for a diverse and democratic Europe”, 1. huhtikuuta 2022
- Angers’ssa kokoontuneiden kulttuuri-, audiovisuaali- ja media-asioista vastaavien eurooppalaisten ministerien julkilausuma, julkaistu 2022
- Euroopan komissio: EU tukee Ukrainaa kulttuurin avulla, julkaistu 2022

- [Eurooppa-neuvoston 15. joulukuuta 2022 antamat päätelmät \(EUCO 34/22\)](#)
- [Eurooppa-neuvoston 9. helmikuuta 2023 antamat päätelmät \(EUCO 1/23\)](#)
- [Eurooppa-neuvoston 23. maaliskuuta 2023 antamat päätelmät \(EUCO 4/23\)](#)
- Euroopan parlamentin päätöslauselma 20. lokakuuta 2022 solidaarisuudesta Ukrainaa kohtaan kulttuurialalla ja yhteisestä hätäapumekanismista kulttuurialan elvyttämiseksi Euroopassa (2022/2759(RSP))
- Euroopan parlamentin päätöslauselma 14. joulukuuta 2022 Euroopan uuden kulttuuriohjelman ja kansainvälisiä kulttuurisuhteita koskevan EU:n strategian täytäntöönpanosta (2022/2047(INI))
- International Cities of Refuge -verkosto, ICORN, *What is ICORN*, julkaistu 2023. Linkki: <https://icorn.org/what-icorn> (Accessed 20 March 2023)
- OECD, Policy Responses on the Impacts of the Wars in Ukraine, julkaistu 2022
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/818, annettu 20 päivänä toukokuuta 2021, Luova Eurooppa -ohjelman (2021–2027) perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1295/2013 kumoamisesta (EUVL L 189, 28.5.2021, s. 34)
- Kulttuuriperinnön ja -maiseman johtokomitea, Jaroslav Andel, Giuliana De Francesco, Kata Krasznahorkai, Mary Ann DeVlieg, Sara Whyatt, tukijana Levan Kharatišvili, *Manifesto on the Freedom of Expression of Arts and Culture in the Digital Era*, julkaistu 2020

- Kulttuuriperinnön ja -maiseman johtokomitea: *Free to Create: Artistic Freedom in Europe – Council of Europe Report on The Freedom of Artistic Expression*, julkaistu 2023
 - Unescon vuoden 2005 yleissopimus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä, julkaistu 2015
 - UNHCR: Ukrainan pakolaistilanne, tiedot päivitetty joulukuussa 2022
 - Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous: Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus, A/RES/2200/, 1966
 - YK:n yleiskokous: Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. YK:n yleiskokouksen päätöslauselma 217 A(III), 1948
-

Määritelmät

Näissä neuvoston päätelmissä sovelletaan seuraavia määritelmiä:

Taiteilija: 'Taiteilijan' määritelmä on ymmärrettävä laajasti, ja se kattaa kaikki kulttuuri- ja luovien alojen ammattilaiset, sellaisina kuin alat on määritelty Luova Eurooppa -ohjelman (2021–2027) perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1295/2013 kumoamisesta 20 päivänä toukokuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/818 2 artiklassa.

Suojapaikka: 'Suojapaikalla' tarkoitetaan kotimaassaan vaarassa oleville taiteilijoille tarjottua mahdollisuutta saada suojelua ja jatkaa halutessaan taiteellista toimintaa rajoitetun ajan toisessa paikassa.

Vaarassa olevat taiteilijat: Taiteilijat, joita uhkaa aseellinen konflikti, vaino tai sorto.

Hätämajoitus: Vaarassa olevan taiteilijan tilapäinen siirtopaikka, joka tarjoaa majoituksen ja mahdollisuuden jatkaa työtä turvallisessa paikassa. Hätämajoitus voidaan luoda jo olemassa olevilla taiteilijaresidenssiohjelmilla tai perustamalla uusia taiteilijaresidenssejä erityisesti aseellista konfliktia pakenevien taiteilijoiden tukemiseksi.

Turvakaupungit: International Cities of Refuge Network -verkoston (ICORN) mukaan 'turvakaupungit' ovat kaupunkeja tai alueita, jotka tarjoavat suojaa vaarassa oleville kirjailijoille ja taiteilijoille, edistävät sananvapautta, puolustavat demokraattisia arvoja ja edistävät kansainvälistä solidaarisuutta. ICORNin jäsenkaupungit tarjoavat pitkäaikaisen mutta väliaikaisen suojan niille, jotka ovat vaarassa luovan toimintansa välittömänä seurauksena¹⁸.

¹⁸ International Cities of Refuge Network -verkosto.